

Warszawa, 13 maja 2014 r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Dziecka
Marek Michalak

ZSS/500/14/2014/JZ
(w odp. należy podać nr sprawy)

**Pan
Zbigniew Derdziuk
Prezes
Zakładu Ubezpieczeń Społecznych**

niniejsze wystąpienie stanowi apel do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o właściwą wykładnię art. 29 ust. 4 ustawy z 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (tekst jedn.: Dz.U. z 2014 r. poz. 159), przywoływanej dalej jako Ustawa, regulującego przesłanki przyznawania zasiłku macierzyńskiego osobom przejmującym opiekę nad dzieckiem w przypadku śmierci matki lub porzucenia przez nią dziecka. Zgłaszane Rzecznikowi przypadki odmowy ustalenia prawa do zasiłku macierzyńskiego dla osób, które przejęły sprawowanie opieki nad dzieckiem w przypadkach niemożności jej sprawowania przez matkę, prowadzą do wniosku, że wykładnia przywołanego przepisu nie uwzględnia słusznego interesu osoby ubiegającej się o świadczenie macierzyńskie, ani tym bardziej nie uwzględnia dobra dziecka, któremu może być zapewniona osobista opieka najbliższego członka rodziny za cenę świadczenia macierzyńskiego.

Najświeższym wymownym przykładem krzywdzącej wykładni art. 29 ust. 4 Ustawy jest nagłośniony w mediach przypadek Pana Daniela A. z L., ojca pięciorga dzieci, którego małżonka zmarła podczas porodu, a Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Gorzowie Wielkopolskim odmówił przyznania ubezpieczonemu-ojcu nowo narodzonego dziecka zasiłku macierzyńskiego z tego powodu, że matka dziecka nie była objęta ubezpieczeniem społecznym w razie choroby i macierzyństwa.

Przepis art. 29 ust. 4 Ustawy stanowi, iż *W razie śmierci ubezpieczonej lub porzucenia przez nią dziecka zasiłek macierzyński przysługuje ubezpieczonemu-ojcu dziecka lub innemu ubezpieczonemu członkowi najbliższej rodziny, jeżeli przerwą zatrudnienie lub inną działalność zarobkową w celu*

sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem. Moim zdaniem unormowanie to wprowadza niczym nieuzasadnione ograniczenia podmiotowe i przedmiotowe w uzyskaniu prawa do zasiłku macierzyńskiego przez osobę przejmującą od matki sprawowanie osobistej opieki nad dzieckiem. Po pierwsze, uważam, że wymóg objęcia ubezpieczeniem społecznym zarówno matki dziecka, jak i osoby przejmującej od niej sprawowanie opieki jest nadmierny, zbyteczny i nieuzasadniony konstrukcją ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Po drugie, ograniczenie możliwości przeniesienia uprawnienia do zasiłku macierzyńskiego na inne osoby tylko do przypadków śmierci matki bądź porzucenia przez nią dziecka nie obejmuje wielu doniosłych społecznie przypadków niemożności sprawowania przez matkę osobistej opieki nad dzieckiem (przytoczyć można chociażby przyczyny zdrowotne, np. niepełnosprawność).

Powyższe spostrzeżenia prowadzą do konstatacji, iż art. 29 ust. 4 Ustawy jest niezgodny z art. 2 (względnie: z art. 2 w zw. z art. 71 ust. 1), art. 18, art. 32 ust. 1, art. 71 ust. 1 Konstytucji, a także z art. 3 ust. 1 oraz z art. 3 ust. 2 w zw. z art. 18 ust. 1 Konwencji o prawach dziecka, uzależniając prawo do zasiłku macierzyńskiego od posiadania przez matkę dziecka statusu osoby ubezpieczonej.

Swoim wątpliwościom co do zgodności komentowanego przepisu z wzorcami konstytucyjnymi oraz konwencyjnymi dałem wyraz w skierowanym do Ministra Pracy i Polityki Społecznej wystąpieniu z 19 grudnia 2013 r.¹, a w opinii do projektu ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach pieniężnych w razie choroby i macierzyństwa zaproponowałem rozszerzenie zakresu zastosowania normy na wszystkie przypadki trwałej przeszkody w osobistym sprawowaniu przez matkę opieki nad dzieckiem oraz postulowałem, by w tych przypadkach przyznanie zasiłku macierzyńskiego było uniezależnione od posiadania tytułu ubezpieczenia przez matkę i osobę przejmującą opiekę nad dzieckiem².

Dostrzegłszy słuszność argumentacji przemawiającej za rozszerzającą wykładnią art. 29 ust. 4 Ustawy, zgłosiłem udział Rzecznika Praw Dziecka w postępowaniu toczącym się przed Sądem Okręgowym we Wrocławiu IX Wydział Ubezpieczeń Społecznych w sprawie apelacji od wyroku wydanego na skutek odwołania od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, odmawiającej prawa do zasiłku macierzyńskiego³. W wyroku z 20 lutego 2014 r. Sąd uchylił zaskarżone orzeczenia i przyznał prawo do zasiłku macierzyńskiego ubezpieczonemu-ojcu dziecka, który przejął sprawowanie opieki nad dzieckiem od niepełnosprawnej matki, nie objętej ubezpieczeniem społecznym w razie choroby i macierzyństwa. W uzasadnieniu wyroku Sąd stwierdził:

(...) przedmiotowy przepis art. 29 ust. 4 cytowanej ustawy jest nieproporcjonalny do wymiaru świadczeń przysługujących uprawnionemu do świadczenia, stwarzający bariery w realizacji

¹ http://www.brpd.gov.pl/wystapienia/2013_12_19%20wystapienie%20do%20mpips.pdf.

² <http://www.mpips.gov.pl/download/gfx/mpips/pl/defaultopisy/7983/3/1/Rzecznik%20Praw%20Dziecka.pdf>.

uprawnień jednostek poprzez kreowanie ograniczeń nieznajdujących uzasadnienia w potrzebie ochrony określonej wartości i niesłużący regulacji prawnej. Wymaganie uzależniające wypłatę zasiłku od tego, by ubezpieczeniem społecznym była objęta matka dziecka, jak i osoba sprawująca osobistą nad nim opiekę, należało uznać za arbitralne działania ustawodawcy, nie znajdujące uzasadnienia ani w wartościach konstytucyjnych, ani w celu ustawy o świadczeniach pieniężnych w razie choroby i macierzyństwa. Powyższe rozważania Sądu prowadzą do jednoznacznej konkluzji, że przedmiotowy art. 29 ust. 4 Ustawy zasiłkowej narusza konstytucyjną zasadę równości wobec prawa. Adresaci normy zawartej w art. 29 ust. 4 Ustawy zasiłkowej to ubezpieczeni ojcowie, bądź ubezpieczeni członkowie najbliższej rodziny, którzy świadczenie macierzyńskie otrzymują wyłącznie przy podleganiu ubezpieczeniu przez matkę dziecka. W tym miejscu zachodzi nierówność pomiędzy ojcem dziecka, którego matka jest ubezpieczona, bądź nie.

Zatem na podstawie art. 11 ust. 1 ustawy z 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz.U. Nr 6, poz. 69 ze zm.) zwracam się do Pana Prezesa o upowszechnienie w podległej instytucji takiej wykładni art. 29 ust. 4 Ustawy, która najpełniej realizowałaby postanowienia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i Konwencji o prawach dziecka, a na podstawie art. 10a ust 1 ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka w zw. z art. 83a ust. 2 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn.: Dz.U. z 2013 r. poz. 1442 ze zm.) proszę o rozważenie możliwości zmiany decyzji ZUS Oddział w Gorzowie Wielkopolskim wydanej w sprawie Pana Daniela A. z L.⁴ i przyznanie wnioskodawcy świadczenia macierzyńskiego.

Z wyrazami szacunku

Do wiadomości:

Pan Władysław Kosiniak-Kamysz
Minister Pracy i Polityki Społecznej

³ Sygnatura akt: IX Ua 140/13.

⁴ Decyzja z 17 kwietnia 2014 r., znak: 110000/603/MW/6879/2014/ZASW/A-22.

Warszawa, dnia 30 maja 2014 r.

992800/601/581/2014/WZN/4

Pan
Marek Michałak
Rzecznik Praw Dziecka
ul. Przemysłowa 30/32
00-450 Warszawa

Szanowny Panie Rzeczniku,

W odpowiedzi na Pana pismo z dnia 13 maja 2014 r. nr sprawy ZSS/500/14/2014/JZ dotyczące przyznania prawa do zasiłku macierzyńskiego p. [REDAKTOWANE], uprzejmie informuję.

Zgodnie z informacją Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej pod obrady Komitetu Stałego Rady Ministrów skierowany został projekt ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, w którym zamieszczone zostały przepisy umożliwiające pobieranie zasiłku macierzyńskiego przez ubezpieczonego ojca dziecka w przypadku zgonu matki lub porzucenia przez nią dziecka, bez względu na fakt jej ubezpieczenia. Projektowana zmiana zawiera również przepis przejściowy przewidujący, że ubezpieczony, który w dniu jej wejścia w życie spełnia warunki do wypłaty zasiłku macierzyńskiego, ma prawo do tego zasiłku również za okres przed dniem wejścia w życie ustawy, od dnia zaistnienia przesłanek uprawniających do tego zasiłku.

W przypadku pana [REDAKTOWANE] – zgodnie z Pana sugestią oraz po uzgodnieniu z Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej – zastosowano wykładnię art. 29 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (tekst jednolity: Dz. U. z 2014 r. poz. 159), wynikającą z projektowanego brzmienia tego przepisu. W związku z tym, Oddział ZUS w [REDAKTOWANE] podjął wypłatę zasiłku macierzyńskiego.

2
[REDAKTOWANE]
z up. Prezesa Zakładu
CZŁONEK ZARZĄDU
Elżbieta Łopacińska